

AISTRA TOBULAM PAPRASTUMUI

*Su dizaineriais Juozu BRUNDZA ir Ingrida DIDIKA
kalbasi Jūratė STAUSKAITĖ*

Jūratė Stauskaitė. *Kai noriu pasigirti savo pedagoginiais sugebėjimais, paprastai pasakoju tokią istoriją: piešėme seną originalią, puikaus meistro išdrožtą medinę „Pietą“. Tai viena esmingiausių pradžios užduočių – pažinti natūrą, suvokti ją ne tik kaip paprastą objektą, bet pabandyti perprasti jos esmę, interpretuojant skulptūrėlę iš dalies kaip „asmeninės“ Pietos modelį.*

Visi piešia. Juozas stovi kaip įbestas – nė krust. Kodėl nepieši? – klausiu. „Kad negaliu... Ji tokia, tokia... tokia tobula, kad nežinau, kaip prie jos prisiliesti.“

– Apsivilk paltą ir eik namo, – sakau. Pamoka įvyko.

Taigi tylenis Juozas lėtai, atsargiais žingsniais pradėjo eiti savais takais. Dabar esi VDA dizaino katedros vedėjas, žymus dizaineris. Ar tau pačiam nekeista, kad pasukai dar ir pedagogine kryptimi?

Juozas Brundza. *Po akademijos su kolega dizaineriu Gediminu Stoškumi įkūrėme Dizaino studiją, pradėjome intensyviai vykdyti įvairius komercinius projektus. Kai mane pakvietė dėstyti į VDA Dizaino katedrą, galėjau šiek tiek atitrūkti nuo kasdieninės dizaino darbų rutinos, plėtoti konceptualias idėjas, kad studentams duočiau tai, ko, mano nuomone, pats negavau savo studijų metais. Dėstyimo procese išvelgiu daugiau prasmės negu vien daiktų dizaino projektavime.*

Dizaino katedra yra viena ryškiausių ir geidžiausių VDA. Studentų srautai keičiasi kartu su kartu

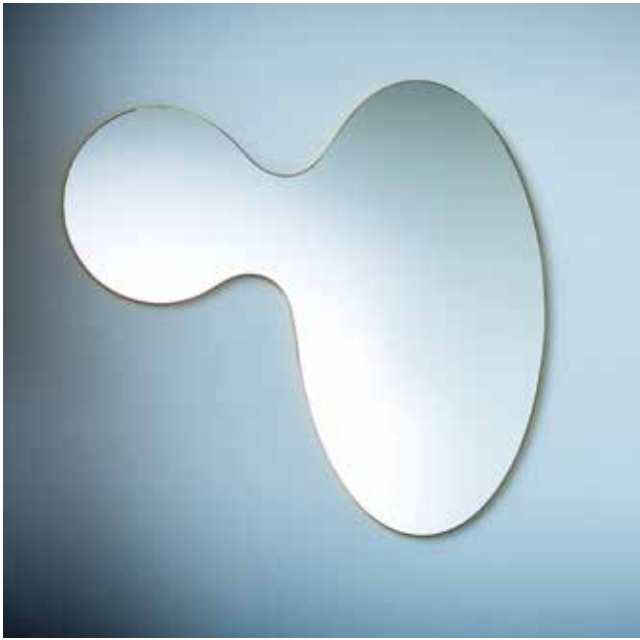
kaita. Kas tau yra studentas? Mokinys, draugas, atsitiktinis asmuo?.. Ko labiau vengi, ar pernelyg didelio atlaidumo, ar atvirksčiai – griežtumo?

Dizaino katedros ryškumą ir geidžiamumą, manau, lemia tai, kad ši specialybė glaudžiai susijusi su kasdienybės kultūra – vartojimu, bendravimu, darbu, laisvalaikiu ir t. t. Tuo pat metu ji yra galin gas verslo ir pramonės įrankis, pasitelkia naujausias technologijas, darano didelę įtaką šalies įvaizdžiui, jos raidai. Kol kas šį potencialą ne visiškai išnaudo jame, palyginti su kitomis išsivysčiusiomis valstybėmis. Jaučiuosi šiek tiek prisidedantis, kad šis procesas įsibėgėtų.

Kalbėdamas apie santykį su studentais, Dizaino katedros neišskirčiau iš bendro VDA konteksto. Akademijai būdinga išskirtinė atmosfera. Čia gerokai daugiau individualaus, tiesioginio bendradarbiavimo su studentais negu kitose aukštosiose mokyklose. Grupės mažos, beveik visos studijos grindžiamos praktine-kūrybine veikla ir diskusijomis, orientuotomis atskleisti kiekvieno studento kūrybiškumą, originalumą. Artimas dėstytojų ir studentų ryšys turi daug teigiamų pusių, tačiau kartais kelia ir įtampas. Todėl atsiriboti nuo asmeniškumų yra labai svarbu. Manau, požiūris į studentą kaip į sau lygų kolegą, turintį talentą, bet šiek tiek mažiau patirties, – tinkamiausias dėstyimo ir bendravimo būdas. Tokią pedagogikos praktiką pastebėjau dar lankydamas Jūsų dailės mokyklą.

Ingrida DIDIKA. Iš kolekcijos „Mikropasaulis“. 2013

Juozas BRUNDZA. Veidrodis dviems

Juozas BRUNDZA. Pakaba OP

Juozas BRUNDZA. Kėdė Lya

Juozas BRUNDZA. Raktinė Luna

Aplinkoje yra gerokai per daug daiktų. Kaip paaiškinti savo studentams, kodėl reikėtų tuos vartojimo objektus gausinti? Tarkim, kodėl reikėtų kurti dar vieną kėdę? Juk jų yra labai daug ir įvairių, o paskirtis viena – tiesiog sėdėti.

Taip, daiktų pagaminama labai daug, tačiau negalėčiau sakyti, kad **gero** dizaino yra per daug. Gero dizaino pasaulyje sukuriama tiek, kiek gerų eilėraščių... Ar gerų poetų tiesiog per daug? Apskritai manau, kad geri dizaineriai neturi tikslo sukurti dar vieną daiktą, dažniausiai jie sprendžia vieną ar kitą problemą. Dizainas nėra vien materialus daiktas, tai gali būti procesas, paslauga, gyvenimo scenografija ar choreografija, nauja patirtis arba tiesiog mąstymo būdas. Apmąstomas kasdieninis gyvenimas, kultūra, žinoma, ir vartojimo bumas...

Dizainas tarsi pasmerktas pasikartojimams, mėgdžiojimams. Pasiūlos perteklius gali aptemdyti sąmonę (ir pasąmonę), nelengva atrasti, juo labiau išlaikyti originalumą. Ką šiuo klausimu patari nebūtinai studentams, gal ir sau?

Perteklinė šiandienos pasiūla, ko gero, rimta s išbandymas ne tik dizaineriams, bet ir visiems. Vis dėlto vertingų dalykų tikrai nėra per daug. Dizainerio veikla, manau, turėtų būti ne vien estetinė, bet ir etinė. Išraiškos, formos originalumas kaip vienintelė siekiama savybė nelabai turi prasmę. Originalumas atsiranda, kontempliuojant idėjas. Naujas formas dažniausiai diktuoja sprendžiami klausimai, problemos, taikomos technologijos, naudojamos medžiagos, reikiamas funkcionalumas, sociokultūrinė patirtis, ekologiniai aspektai, kainodara, rinkodara ir t. t.

Kaip įveiki pagundą (jei tokia tyko) „pasiskolinti“ kokią originalų štrichą iš mokinių, ir atvirkščiai – kaip apsaugai mokinius nuo tiesioginės savo kūrybos įtakos?

Manau, geras dėstytojas yra kaip geras sporto treneris. Jis nesiekia žaisti vietoj žaidėjo. Tą supratus, lengva elgtis tinkamai.

Vienas iš sėkmingų Tavo darbų „Auganti kablykla“ – ryškus autorinio dizaino pavyzdys. Iki šiol ji gaminama

ir perkama. Kaip sužvejoti sėkmę didžiuliame dizaino vandenyne?

Sėkmę turbūt lemia ne tai, ką tu nori pasakyti, o tai, kaip tave supranta ar išgirsta. Kūrinys yra autoriaus siunčiama žinutė. Pagrindinis klausimas, ar kitiems žmonėms bus artimos mintys ir vertybės, kurias jis transliuoja. Tai nėra pataikavimas ar konformizmas, tai labiau susiję su bendromis vertybėmis, susikalbėjimu, sutarimu ir pagarba vienas kitam. Šiame amžiuje tai didelis iššūkis.

Abu su žmona Ingrida kūrybos kelią pradėjote mano dailės mokykloje, tada užsimezgė ir draugystė. Buvote ir likote „stipri pora“, nors Ingrida – ugnis, o tu, Juozai, – vanduo. Įspūdingas priešybių derinys!

Teisingai sakote, Ingrida yra ugnis – dažnai mane uždega, degina, spirgina, verčia mąstyti...

Ingrida, tokių aktyvių, sumanių, pribloškiamai išradingų mokinių kaip tu nedaug turėjau. Užtekdavo įskelti mažytę kibirkštį ir ją akimoku paversdavai liepsna. Dar vienas prisiminimas – piešėme iš natūros. Juodesį piešiu kartu su mokiniiais – toks „projektas“. Sudegame piešinius vieną šalia kito, aptarinėjame. Ingridos piešinys, šįkart akivaizdžiai geresnis negu mano... Teko tą garsiai pripažinti, kad nepraleisčiau progos visiems kartu aptarti, kas sudaro „gerumo“ esmę...

Ingrida, savarankišką kūrybinį kelią pradėjai nuo scenografijos – VDA mokeisi teatro meno fakultete. Įvykdei keletą projektų. Atrodytu, darbas atitiko temperamentą, bet meteisi visai į kitas sferas. Kas atsitiko?

Ingrida DIDIKA. Taip, dar studijuodama antrame VDA kurse gaudavau teatro užsakymų, pelniau ne vieno režisieriaus komplimentą, esą mano darbai geri, turiu talentą... Tačiau tuo metu man buvo nepriimtina teatro atmosfera, pats požiūris į moterį scenografę. Kad galima ir dirbti, ir jaustis visiškai kitaip, supratau Niujorke. Mane domino rūbų dizainas, aksesuarai, nusprendžiau išbandyti save ten, ir jau skrisdama namo į Lietuvą, pasirašiau kūrybos planą dešimčiai metų į priekį. Galima sakyti, kaip menininkė „gimiau“ Niujorke. Viskas prasidėjo nuo vieno nusimegto ša-

liko. Manhattano gatvėse žmonės mane stabdydavo ir klausdavo, iš kur gavau tokį įdomų šaliką, ar galima įsigyti. Jų susidomėjimas paskatino mane greitai sukurti kolekciją. Dar viešėdama pas draugus, numezgiau nemažai šalikų ir pabandžiau juos realizuoti *Boutique* stiliaus parduotuvėse. Ilgai vaikščiojau iš vienos į kitą, kol viena savininkė nupirko visus iškart ir paklausė, kada vėl galėčiau sukurti ką nors įdomaus, nekreipdama dėmesio, kad esu čia trumpam atvykusi iš Lietuvos. Laikiau tai atsitiktinumumu, pramoga, bet po keleto metų *New York Times* perskaičiau, kad būtent ši *Boutique* parduotuvės savininkė yra atradusi ne vieną įdomų dizainerį. Apie jos *Boutique* rašydavo įvairūs žurnalai. *The Wall Street News Journal Today* skiltyje apie naujus dizainerius paminėjo ir mane, sakė, kad dizainu, juvelyrika gydau žmonių sielas. Buvo malonu. Daug apie tai galvojau. Supratau, kad čia laiptelis į sėkmę.

Po keleto metų mano darbais prekiaavo 26 parduotuvės Manhattane *Soho ir Noho, Wall Streeto, Williamsburga*, Bruklino rajonuose. Numezgiau daugiau kaip 2200 skirtingo dizaino šalikų. Kai supratau, kad nebėgaliau megzti dėl rankų skausmo, įsteigiau siuvyklą, surinkau darbuotojus, palaiapsniui atsirado pavasario, vasaros, žiemos drabužių kolekcijos. Dar po keleto metų ėmiausi juvelyrikos.

Kaip jauteisi Niujorke? Jo neaprepiama laisvė kužda ir klausimą „būti ar pražūti“?

Niujorke praleisdavau daug laiko, vien vaikščiodama Manhattano gatvėmis. Užtekdavo savaitę pasiblaškyti po vieną ar kitą rajoną ir kildavo idėjų visai metų kolekcijai. Tokio kosmopolitiško miesto turbūt niekur nėra. Ten visko tiek daug, kad kūrėjui turbūt neužtektų gyvenimo materializuoti visas užplūstančias mintis. Yra toks geras posakis apie Niujorką „Vieną dieną tu priimamas, kitą išmetamas“ (*One day you in, one day you out*). Man jis patinka ir tinka, nes verčia kurti ir nesustoti, tai varomoji jėga.

Tavo juvelyrika ypatinga. Tokiems mažiems stebuklams atsirasti, atrodytu, reikia gilios meditacijos (o

ji tau lyg ir nebūdinga). Tad kaip tam nusiteiki?

Juvelyrika neapsakomai įdomus, didelių žinių reikalaujantis kruopštus darbas – aš tokiam turbūt ir tinku. Tėvai norėjo, kad būčiau medikė, sakydavo, kad mano labai lengva ranka – ką pasodinu, prigyja, ką sutaisau, veikia. Juvelyrika atsirado su rūbų kolekcijomis. Kartą vienai suknelei prireikė ypatingų sagų. Ieškojau, kas pagelbėtų. Susiradau dirbtuves, juvelyrą, o jis pasiūlė pačiai pabandyti. Taip atradau sritį, kuri mane užbūrė. Juvelyrika teikia ramybę, stabilumą, reikalauja susikaupimo, tiek proto pastangų, tiek intuicijos. Reikia išmanyti ir 3D vaizdą, kad žinotum, kaip viskas klostysis. Kūrybai gali nuteikti gamta ar tiesiog pokalbiai su praeiviais miesto gatvėse arba perskaityta knyga, net spaudos antraštė.

Pristatau kūrinis tiek užsienyje, tiek Lietuvoje. Kolekcija „Mikropasaulis“, sukurta 2013–2014 m., turėjo didelį atgarsį ne tik svetur, bet ir Lietuvoje. Taip jau susiklostė, kad beveik visi kūriniai iškeliauja į užsienį, bet dabar rengiu naują kolekciją, kurią artimiausiu metu pristatysiu Lietuvoje.

Mąstant apie Tave neišvengiamai painiojasi žodis DAUG. Daug energijos, daug veiklos, daug minčių, daug smalsumo. Tavo juvelyrikoje tas daug turi tilpti mikroskopinėje erdvėje. Ar sunku save „apriboti“?

Kiekvieną dieną dėlioju „scenos vaizdą“, vienokį ar kitokį. Manau, be smalsumo išmanyti, kurti, be mažų kasdieninių pastangų apskritai neįmanoma egzistuoti. Tiesiog reikia turėti viziją ir eiti nesiblaškant, valdant savo mintis ir veiksmus.

„Plika akimi“ atrodo, kad judu su Juozu esate labai skirtingi. O kas jus suartina?

Abu esame tiek racionalūs, tiek iracionalūs žmonės. Vienas kitą papildome. Buvo laikas, kai kurdavome kartu, kartu dalyvaudavome parodose. Tikiu, kad mūsų dueto stiprybė išliks. Žaviuosi Juozo ramybe, o jis turbūt stebisi mano begaline aistra gyventi.

Dėkoju už pokalbį. ■